

SAŽETAK PRESUDE
Y. Y. PROTIV TURSKE
OD 10. OŽUJKA 2015. GODINE
ZAHTJEV BROJ 14793/08

Povreda prava na privatni život zbog dugotrajnog uskraćivanja dozvole za podvrgavanje operaciji promjene spola

❖ **ČINJENICE**

Podnositelj zahtjeva je Y. Y., turski državljanin koji je u trenutku podnošenja zahtjeva bio ženskog spola. Y. Y. se već u ranijoj fazi svog života osjećao više kao dječak nego djevojčica usprkos tjelesnim obilježjima.

U rujnu 2005. godine Y. Y. je podnio nadležnom sudu zahtjev za podvrgavanje operaciji promjene spola. Sud je od bolnice u kojoj je podnositelj bio podvrgnut psihijatrijskom liječenju zatražio informacije o tome je li podnositelj transseksualna osoba te je li promjena spola nužna zbog očuvanja njegovog psihičkog zdravlja. Isto tako, nadležni sud je zatražio i informacije o podnositeljevoj mogućnosti prokreacije.

Iz psihijatrijskog nalaza i mišljenja proizašlo je kako je podnositelj transseksualna osoba te kako bi s psihijatrijskog stajališta za podnositelja bilo bolje da živi kao muškarac. U dodatnom psihijatrijskom nalazu i mišljenju ustanovljeno je kako je podnositelj transseksualna osoba s izraženim ženskim fenotipom.

Usprkos navedenom, nadležni sud je ustanovio kako navedeni psihijatrijski nalazi i mišljenje nisu potpuni jer nisu dali odgovore na pitanje je li podnositelju potrebna promjena spola zbog očuvanja njegovog psihičkog zdravlja niti o njegovoj mogućnosti prokreacije. Jedan od liječnika je potom izjavio da kod podnositelja postoji mogućnost prokreacije.

U lipnju 2006. godine sud je odbacio podnositeljev zahtjev zbog toga što kod podnositelja postoji mogućnost prokreacije, pa stoga nije bio ispunjen jedan od uvjeta za operaciju promjene spola sukladno članku 40. Građanskog zakona. Podnositelj je protiv navedene presude podnio reviziju koju je revizijski sud odbacio. Pozivajući se na članak 40. Građanskog zakona, podnositelj je u ožujku 2013. godine podnio novi zahtjev za podvrgavanje operaciji promjene spola.

U svibnju 2013. godine sud je usvojio podnositeljev zahtjev te odobrio operaciju s obrazloženjem kako je podnositelj transseksualna osoba kojoj je operacija potrebna zbog očuvanja njegovog psihičkog zdravlja. Nadležni sud je u svom obrazloženju istaknuo kako iz iskaza svjedoka proizlazi da podnositelj u svakom aspektu svog života živi kao muškarac i pati zbog takve situacije. Na kraju je nadležni sud zaključio da su ispunjeni uvjeti koje zahtijeva članak 40. stavak 2. Građanskog zakona te kako stoga podnositeljev zahtjev treba usvojiti.

Pozivajući se na članak 8. Konvencije, podnositelj je isticao kako je neusklađenost između njegove percepcije o sebi samom kao muškarcu i tjelesne konstitucije ustanovljena medicinskim

nalazima te prigovarao odluci domaćeg suda kojom je odbijen njegov zahtjev zbog toga što kod njega nije postojala mogućnost prokreacije. Podnositelj je kritizirao uvjete iz članka 40. Građanskog zakona iz razloga što se biološki uvjet steriliteta u njegovom mogao ispuniti jedino ako bi se podvrgnuo sterilizaciji. Na takav način je transseksualnim osobama uskraćeno podvrgavanje operaciji promjene spola.

❖ OCJENA SUDA

Podnositeljev slučaj postavio je pitanje uvjeta koji se transseksualnim osobama mogu nametnuti u cilju odobrenja operacije promjene spola te pitanje jesu li takvi uvjeti u skladu s člankom 8. Konvencije. Sud se pozvao na svoja prethodna utvrđenja kako je transseksualnost na međunarodnoj razini prihvaćena kao zdravstveno stanje koje opravdava potrebu zahvata u cilju pružanja pomoći transseksualnoj osobi.

Sud je primijetio da tursko zakonodavstvo omogućava transseksualnim osobama ne samo da se podvrgnu operaciji promjene spola nego i da ishode promjenu pravnog statusa sukladno ishodu same operacije. Međutim, članak 40. Građanskog zakona, omogućava stjecanje takvih prava ako kod osobe postoji trajna nemogućnost prokreacije – uvjet kojeg podnositelj nije ispunjavao, a zbog kojeg mu je i odbijen zahtjev.

Turska vlada isticala je kako odredbe kojima se regulira operacija promjene spola potpadaju pod zaštitu općeg interesa te im je svrha bila spriječiti da takve operacije postanu uobičajene ili da se na neprikladan način koriste u pornografskoj industriji. Sud je zaključio kako se radi o neuvjerljivim argumentima. Ipak, naveo je kako je na takav način turska Vlada slijedila opravdani cilj koji se ogledao u zaštiti zdravlja i interesa pojedinaca, imajući na umu rizik koji takve operacija mogu izazvati fizičkom i psihičkom stanju osobe.

Sud je primijetio kako se postupak pred domaćim sudovima izravno odnosio na podnositeljevu slobodu odabira spola – slobodu koja je esencijalni dio prava na samoodređenje. Sud je već ranije naveo kako ne pridaje toliku važnost nepostojanju jedinstvenog pristupa u rješavanju ove problematike na europskoj razini, već kako smatra važnijim postojanje jasnih i nepobitnih dokaza koji ukazuju na kontinuirani rastući trend društvenog prihvaćanja transseksualnih osoba i priznavanja promjene njihovog pravnog statusa nakon promjene spola. Naglasio je kako pravo transseksualnih osoba na osobni razvitak i fizičku i psihičku sigurnost koje u potpunosti uživaju ostali članovi društva, ne smije uzrokovati kontroverze. Sud je naglasio kako je Odbor ministara Vijeća Europe u Dodatku Preporuke CM/Rec(2010)5 naveo kako treba redovito ispitivati uvjete za podvrgavanje operaciji promjene spola radi uklanjanja onih neprikladnih.

Parlamentarna skupština Vijeća Europe pozvala je države članice da transseksualnim osobama zajamče prava na promjenu podataka u osobnim dokumentima u odnosu na spol, bez da takvu promjenu prethodno uvjetuju podvrgavanju sterilizaciji ili drugim medicinskim zahvatima kao što je promjena spola ili hormonska terapija.

Sud je naglasio kako se ozbiljno miješanje u privatni život može pojaviti u situacijama kada je domaće pravo u sukobu s važnim aspektom osobnog identiteta. Povrh toga, uzimajući u obzir brojne i bolne intervencije koje su povezane s operacijom promjene spola, ne može se smatrati

hiovitom odluka osobe da se podvrgne takvoj operaciji. Sud je primijetio kako su domaći sudovi opravdali prvotno odbijanje podnositeljevog zahtjeva s obrazloženjem kako kod podnositelja postoji mogućnost prokreacije. No, nejasno je zašto kod transseksualne osobe treba postojati trajna nemogućnost prokreacije da bi se ona mogla podvrgnuti operaciji promjene spola. Sud nije ustanovio način na koji bi podnositelj mogao udovoljiti tom uvjetu, osim da se podvrgne sterilizaciji. U svakom slučaju, Sud nije smatrao potrebnim odlučivati o tretmanu sterilizacije kojem se podnositelj trebao podvrgnuti da bi sukladno domaćem pravu ispunio uvjete za operaciju promjene spola. Sud je zauzeo stav prema kojemu načelo zaštite podnositeljevog fizičkog integriteta isključuje obvezu podvrgavanja bilo kakvom tretmanu sterilizacije. Čak i ako se pretpostavi kako je odbijanje podnositeljevog zahtjeva od strane domaćih sudova imalo odgovarajuće uporište, takvo uporište ne može se smatrati dostatnim. Miješanje u podnositeljevo pravo na zaštitu privatnog života koje je proizašlo iz takve situacije se stoga ne može smatrati nužnim u demokratskom društvu. Država je dugogodišnjim uskraćivanjem mogućnosti podnositelju da se podvrgne operaciji promjene spola prouzročila povredu njegovog prava na privatni život.

Slijedom navedenog Sud je ustanovio kako je došlo do povrede članka 8. Konvencije.

❖ PRAVIČNA NAKNADA

7.500,00 EUR – na ime naknade nematerijalne štete

Ovaj sažetak izradio je Ured zastupnika Republike Hrvatske pred Europskim sudom za ljudska prava. Sažetak ne predstavlja službeni dokument Europskog suda za ljudska prava te ne obvezuje taj Sud.

© Ured zastupnika Republike Hrvatske pred Europskim sudom za ljudska prava.